

Nr 38

Utlåtande i anledning av motioner om arbetslokalers anpassning för handikappade.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 894 i första kammaren av herr *Karlsson, Göran*, och fru *Lundblad, Grethe*, och nr 1058 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Kristianstad *m.fl.*

I motionerna, som är likalydande, hemställes

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om att byggnadsstadgans § 42 a får följande lydelse:

42 a §

De utrymmen i byggnad till vilka allmänheten äger tillträde *eller som utgör arbetslokal* skola utformas så att de bliva tillgängliga för och kunna nyttjas av personer vilkas rörelseförmåga *eller hörsel* är nedsatt till följd av ålder, invaliditet eller sjukdom.»

Över motionerna har utskottet på sätt föreskrives i § 46 riksdagsordningen inhämtat utlåtande från statens planverk.

Gällande bestämmelser

Genom kungörelse den 27 maj 1966 infördes i *byggnadsstadgan* den 30 december 1959 en särskild bestämmelse, § 42 a, om byggnaders tillgänglighet för handikappade. Bestämmelsen, som trädde i kraft den 1 juli 1966, har följande lydelse:

»De utrymmen i byggnad till vilka allmänheten äger tillträde skola i skälig omfattning utformas så att de bliva tillgängliga för och kunna nyttjas av personer vilkas rörelseförmåga är nedsatt till följd av ålder, invaliditet eller sjukdom.»

Statens planverk, som har att följa tillämpningen av bestämmelsen, har utfärdat särskilda föreskrifter och anvisningar, benämnda SBN-S kap. 691 Handikappbyggnormer (planverkets publikation nr 24). Normerna innehåller bestämmelser för förflyttningsvägar på tomt och i byggnader samt för entréer till byggnader och vissa serviceutrymmen.

Motionerna

I motionerna anføres inledningsvis att varje medborgare när som helst kan

drabbas av ett handikapp. Antalet handikappade i Sverige i dag är uppskattningsvis 800 000. Det är enligt motionärerna ett axiom i svenskt socialt tänkande att samhället genom olika åtgärder skall erbjuda den, som råkat in i olyckliga omständigheter, möjligheter att återvända till en meningsfull och verksam tillvaro. Som exempel härpå nämner motionärerna ändamålsenliga bostäder, vård i hemmet, invalidfordon och färdtjänst. Genom § 42 a i byggnadsstadgan har också den handikappade i viss mån garanterats möjlighet att som allmänhet fungera i alla offentliga utrymmen. Samhället försöker även genom en omfattande utbildning och arbetsvård individuellt hjälpa den handikappade att komma ut i förvärvslivet.

Motionärerna framhåller därefter att det av arbetsmarknadsstyrelsens statistik emellertid framgår att antalet arbetsplaceringar på öppna marknaden av handikappade arbetssökande stagnerar medan de sökandes antal ökar. Detta beror enligt motionärerna i hög grad på att arbetsplatserna byggnadstekniskt inte är praktiskt tillgängliga för handikappade.

Motionärerna hävdar att för många handikappade utmynnarn detta i en livslång tragedi. Hela den utveckling och utbildning de själva och samhället satsat på under många år och som de omfattat med så stora förhoppningar går till spillo i påtvingad överksamhet. I bästa fall får de låta sig nöja med sysselsättningar som inte kan tillfredsställa deras ambitioner och vars krav inte på långt när når upp till deras egentliga arbetsförmåga. De byggnadstekniska behov som enligt motionärerna bör tillgodoses är att byggnadernas kommunikationsdelar icke hindrar rörelsehindrade att förflytta sig horisontellt och vertikalt i fastigheterna, att toalettutrymmen och andra allmänna utrymmen anpassas till behoven hos rullstolsburna samt att blindas och hörselskadades särskilda behov av hjälpanordningar tillgodoses, t. ex. genom mittmarkering i glaspartier och hörselslingor.

För att trygga de handikappades rätt till arbete anser motionärerna det nödvändigt att genom lagstiftning säkra att arbetslokaler utformas med hänsyn till de handikappades behov i likhet med vad som gäller för offentliga byggnader. Inom statens planverk har man beräknat att merkostnaderna för att anpassa lokaler till handikappades krav begränsas till 1—2 % av byggnadskostnaderna. I detta belopp ligger emellertid en standardförbättring för alla anställda bl. a. vad det gäller hygienutrymmen. Härtill kommer att merkostnaderna säkerligen blir väsentligt mindre om man redan vid projekteringen av all byggnation har handikappades funktionsbehov som standard.

Enkel fråga

I svar på en enkel fråga om erfarenheterna av tillämpningen av 42 a § upplyste chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Lundkvist, i andra kammaren den 1 februari 1968 att statens planverk och Svenska centralkommittén för rehabilitering (SVCR), vilka närmast följt tillämp-

ningen av förevarande bestämmelse, icke redovisat några negativa erfarenheter. SVCR hade i stället kunnat notera ett ökat intresse för att ta hänsyn till de rörelsehindrade vid planläggning och projektering av byggnader, sedan bestämmelsen tillkommit. De hittills redovisade erfarenheterna var således positiva. Departementschefen uttalade som sin förhoppning att inte minst byggnadsnämnderna skulle verka för att de rörelsehindrades problem beaktades i större utsträckning än vad som hittills varit fallet. Departementschefen hänvisade även till att statens institut för byggnadsforskning bedrev forskning på området och följde dessa frågor. Det förtjänade enligt departementschefen också att uppmärksammas att många värdefulla lokala initiativ tagits på området.

Remissyttrande

Statens planverk har i sitt remissvar anfört följande.

De av planverket utfärdade normerna gäller i enlighet med vad som anges i § 42 a för lokaler upplåtna för allmänheten samt för entréer till flerfamiljshus och affärslokaler. Dessa bestämmelser är i stort sett möjliga att tillämpa även för arbetslokaler. I kommentarerna till normerna framhåller planverket att det är önskvärt att även andra lokaler, t. ex. arbetslokaler, utformas med beaktande av bestämmelserna samt påpekar att bestämmelserna kan tjäna som vägledning för åtgärder avseende arbetsplatser. Av det anförda framgår att planverket anser det motiverat att handikappbestämmelserna i BS § 42 a utvidgas att omfatta även arbetslokaler.

I motionerna föreslås att begreppet nedsatt rörelseförmåga i § 42 a skall kompletteras med *nedsatt hörsel*. Det torde i och för sig vara rimligt att utgå ifrån att nedsatt rörelseförmåga kan orsakas av t. ex. syn- eller hörselskador och att ifrågavarande bestämmelse alltså borde avse även handikapp i fråga om sinnesorganen. Det synes emellertid vara angeläget att detta kommer till klart uttryck i byggnadsstadgan. Enligt planverkets mening bör paragrafen kompletteras med begreppet *nedsatt orienteringsförmåga*, som ger en tydligare beskrivning av de rörelsehinder som härrör sig till skador på sinnesorganen.

Med hänvisning till det ovan anförda tillstyrker planverket det i motionerna framförda förslaget att utvidga giltigheten av BS § 42 a att även omfatta arbetslokaler samt att bestämmelsen i paragrafen också skall gälla för personer med nedsatt orienteringsförmåga.

Utskottet

Enligt 42 a § byggnadsstadgan skall de utrymmen i byggnad till vilken allmänheten äger tillträde utformas så, att de blir tillgängliga för och kunna nyttjas av personer vilkas rörelseförmåga är nedsatt till följd av ålder, invaliditet eller sjukdom.

I motionerna hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall

begära att i 42 a § görs följande ändringar, nämligen att efter orden »äger tillträde» införes orden »eller som utgör arbetslokal» samt att efter ordet »rörelseförmåga» införes orden »eller hörsel».

Till stöd för yrkandet anför motionärerna att det av arbetsmarknadsstyrelsens statistik framgår att antalet handikappade arbetssökande ökar medan antalet arbetsplaceringar av handikappade på den öppna marknaden är relativt oförändrat. Sistnämnda förhållande beror enligt motionärerna på att flertalet arbetslokaler byggnadstekniskt inte är utformade på sådant sätt att de är praktiskt tillgängliga för de handikappade. För att trygga dessas rätt till arbete anser motionärerna det nödvändigt att genom lagstiftning säkerställa att även arbetslokaler utformas med hänsyn till de handikappades behov i likhet med vad som enligt 42 a § nu föreskrivs för offentliga byggnader.

Över motionerna har utskottet inhämtat utlåtande från statens planverk, som har att följa tillämpningen av bestämmelserna i 42 a § och att utfärda erforderliga anvisningar. Planverket har i sitt remissvar tillstyrkt förslaget att utvidga giltigheten av 42 a § att även omfatta arbetslokaler samt att bestämmelserna också skall gälla för personer med nedsatt orienteringsförmåga.

Utskottet delar motionärernas och planverkets uppfattning om det önskvärda i att även arbetslokaler utformas med beaktande av de handikappades speciella behov. Enligt utskottets mening bör alla rimliga åtgärder vidtagas som kan underlätta de rörelsehindrades möjligheter till ett i gör-ligaste mån aktivt liv i samhället. De i 42 a § byggnadsstadgan intagna bestämmelserna bör därför göras tillämpliga jämväl på arbetslokaler.

I begreppet nedsatt rörelseförmåga synes väl kunna inrymmas sådant rörelsehandikapp som orsakats av syn- eller hörselskador. Det torde emellertid för undvikande av en alltför restriktiv tillämpning av bestämmelserna vara av stort värde att detta kommer till klart uttryck i lagtexten. Härvid bör såsom planverket föreslagit användas begreppet *nedsatt orienteringsförmåga*, som på ett bättre sätt än motionärernas förslag beskriver de rörelsehinder det här är fråga om.

På grund av det anförda finner utskottet att 42 a § byggnadsstadgan bör kompletteras att gälla även arbetslokaler och förtydligas så att bestämmelserna uttryckligen blir tillämpliga även på handikapp i form av nedsatt orienteringsförmåga.

Utskottet hemställer

A. att riksdagen i anledning av motionerna I: 894 och II: 1058 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att 42 a § byggnadsstadgan måtte kompletteras och förtydligas i enlighet med vad utskottet ovan anfört; samt

B. att motionerna, i vad de ej kan anses besvarade genom vad utskottet hemställt under A, icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 april 1970

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Göran Karlsson (s), Åkesson (fp), Ebbe Ohlsson (m), Erik Jansson (s), Ernulf (fp), Hansson (s)*, Ferdinand Nilsson (cp) och fru Landberg (s);

från andra kammaren: herrar Grebäck (cp), Svenning (s), Sundelin (s)*, Tobé (fp), Hedin (m), fröken Anderson (s), herrar Hammarberg (s) och Josefson i Arrie (cp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.